

Lányfoci

Amikor hetvenkettő nyarán kitalálták, hogy lányfoci is lesz a falunkban, nagy volt a felbolydulás. A fiatalok kedvezően fogadták a hírt, de a középkorosztály és az idősebbek sokat méltatlankodtak. Különösen a nőknek nem fért a fejükbe, miféle maskarák azok, akik lány létükre kiállnak a focipályára, és rúgják a labdát. Hiszen az az embereknek (mármint a férfiaknak) való dolog. Férfi futballcsapatunk aránylag sikeresen szerepelt a vasárnapi meccseken, elég jó helyezéseket ért el a járáson belül. Az én értelmezésemben azonban az „aránylag sikeresen” és az „elég jó” kifejezések nem találóak. Rajongtam a csapatunkért! Vasárnap délutánonként a szurkolás volt a programom. Barátnőimmal, iskolatársaimmal együtt lelkesen biztattuk a srácokat és a fiatalembereket, akik a falusi hierarchia alapján számunkra igazából „bácsik” voltak. Hisz némelyikük már elérte a harmincat, s ez azt jelentette, hogy valójában olyan öregek voltak, mint édesapáink. Csitrikként magáznunk kellett őket, bár a focifolklor inkább a tegező viszonyt írta elő.

Nem tudom, mikor lettem szerelmes a fociba. Talán még iskolába se jártam. Igaz, akkoriban még nem tudatosítottam ezt a vonzalmat. Nem tudtam, hogy a vasárnapi mise után az ebédhez való készülődés alatt a gyomrom tájékán jelentkező bizsergés mit jelent. Meglehet, hogy az „izgalom” szót sem ismertem még, hiszen akkoriban a szókincsünk a mindennapi élet szavain kívül esetleg a három királylány vagy királyfi történetére szűkült. Bár a futball szabályai minden bizonnyal bonyolultak voltak egy ötéves gyermek számára, és a fociban használatos kifejezéseket sem értettem, különösen az angolokat, meg tudtam örülni egy vasárnap délutáni mérkőzésért.

A futballra vonatkozó szókincsünk – nemcsak az enyém, hanem úgy általában – sokkal szegényesebb volt, mint a mai rajongóké. A sport fejlődésével a sportnyelv is változik, kitágul. Mi leginkább csak a „nyertünk” vagy „vesztettünk” szavakat használtuk a mérkőzés kimenetelére. Az már nagyképűségnek számított, ha valaki azt mondta „kikapunk”, vagy pedig „megvertük őket”. Ezzel szemben ma olyan harci kifejezések röpködnek a foci berkeiben, hogy ha nem tudnánk, hogy labdarúgásról van szó, akár komoly háborúra is gondolhatnánk. Ilyenek az ütközet, összecsapás, ostromlás, de szinte hihetetlen, mennyi durvaságot jelentő szó alkalmas a győzelem kifejezésére: kivégezte, legázolta, letiporta, bedarálta, letarolta... Azokon a vasárnapokon, amikor csapatunk más faluban, vagyis „ide-

genben” játszott, estefelé a tűzoltószertár közelében tébláboltuk, ahol a sportolók öltözője is volt, hogy megérkezésükkor azonnal megtudhassuk az eredményt. Én nem mehettem az idegenbeli meccsre, mert az odarendelt autóbuszban viteldíjat kellett fizetni. A hazai rendezők nem szedtek pénzt a pálya mellett ténfergő kislányoktól, de nem tudhattuk, hogy a vendéglátók szervezői nem kérik-e el tőlünk is az egy koronát, ami pedig nem volt, hiszen az itt-ott kapott ötven fillért fagyira szoktuk elkölteni. Bármennyire is szerettem a focit, azért a fagyaltnak sem tudtam ellenállni. Akárhány év telt is el azóta, ezt a fagyis dolgot a mai napig szégyellem. Amikor közeledett az autóbusz, magunktól is el tudtuk dönteni az állást. Ha megvertük az idegeneket, akkor néhány feldagadt arc, feltépett ajak, betört orr jelezte, hogy bezzeg ők is megadták nekünk, megtorlásul a győzelmünkért. Ilyenkor mondtuk is: megvertük őket, aztán meg ők vertek meg minket. A verekedések elég sűrűn jelentkeztek, s csak a gyorsabb futók úszták meg, akik elináltak, és felsurrantak az autóbuszba. Tudniillik iratlan szabály volt, hogy a busz belseje szent terület, ott már nincs verekedés. Az a legenda járta ugyanis, hogy egyszer egy verekedő kedvű legényke utána vetette magát a kiszemelt áldozatnak, aki éppen felugrott az autóbuszba, ahol már legalább tízen voltak. Más idegenek nem tudtak már felszállni, mert az odautazó csapat tagjai és szurkolói nem engedték. Az egy szem legénykét pedig alaposan helybenhagyták, majd kilökték a járgányból elrettentő példának. Hogy mikor és hol történt ez, senki sem tudja, de a mi vidékünkön nincs az a focicsapat, amelyik nem szőné bele sajátjaként ezt a történetet az elbeszéléseibe, ha hősi tetteiről mesél.

Nekem a lánycsapat létrehozásáról az jutott eszembe, amikor kislányként libákat jártunk őrizni a falu mögötti patakpartra, a rétekre. Szinte az egész délutánt végigjátszottuk, de számomra az volt a legnagyobb élmény, amikor este, hazafelé menet a focipálya mellett haladtunk el, s elgyönyörködhettem az edzést tartó ifjakban. A libák ilyenkor pihenésre vágytak már, és tempósan lépdeltek, szépen, libasorban, ahogy libákhoz illik. Így nem volt sok időm a bámészkodásra, épp csak egy-két átadást láthattam. Egyik évben volt egy gyengébb növésű, a többinél lassúbb, ennél fogva a libasereg által kirekesztett libánk. Hátrányos helyzetét nővérem kellőképpen kompenzálta: oda-odaütött a gyengét bántalmazó libatársakra, emezt az ölébe vette, babusgatta. Egyszer, a legeltetésből hazafelé tartva a kapura rúgott labda kirepült az útra, s éppen a mi nyomorék libánkat találta fején. Az szegény felfordult, két lábával esztelenül kapálódzott az ég felé, s bár azelőtt nem tudott, most egyszeriben éktelenül gágogott. Nővérem sírva kapta fel a földről, s futott vele haza. A libasereg hatalmas ricsajt csapva utána. Én attól féltem, hogy a focisták kinevetnek minket, hiszen számukra vicces lehetett a jelenet, de senki sem nevetett. Utánunk kiáltottak, hogy csak itassuk meg, és ne féljünk, nem lesz semmi baja. Teljesen a szívembe zártam a csapatot – nem elég, hogy ilyen szorgalmasan edzenek, még jótanácsokkal is ellátnak.

A női foci egészen más tészta. Főleg egy kis faluban, ezerkilencszázhetvenket-tőben. Én már régóta sóvárogtam valami különleges dolog után, s ez az ötlet teljesen magával ragadott. Akkor már nem legeltettem libákat, de annál komolyabb munkákat végeztem a szőlőben, a házunk mögötti nagy kertben, a zöldségesben és a baromfi körül. Másodikos gimnazista voltam, erős, jó munkabíró, én voltam édesapám jobbkeze. Ebből adódott az első gond: nincs semmiféle edzés, amíg a munkát nem végeztük el. Márpedig a földeken a munka végeérhetetlen. Hiába tiltakoztunk a nővéremmel, hogy mi már háromszor bekapáltuk a szőlőt az idén, mások meg legfeljebb kétszer. Szüleink kötötték az ebet a karóhoz. Nővérem nagyon jó futó volt, én sem akartam lemaradni mögötte. Minden munkát edzéssé alakítottam: csakis futva mentem a kert végébe, sokkal ütemesebben kapáltam, mint azelőtt, futva hoztam a nyulaknak szedett lóherét, futva vittem a tyúkoknak a szemet... Anyám méltatlankodott, mert szerinte elkapkodom a teendőket, de elismerte, hogy nem lehet kifogása a minőség ellen, így felhagyott a morgolódással, sőt úgy láttam, elégedetten nyugtázza az elvégzett munka mennyiségét is. Így aztán az igazi edzésre is eljutottunk.

Az edzőnk az édesapám keresztfia volt. Először néhány kört futott velünk a pályán, aztán a foci egyes elemeit kezdte magyarázni. Ilyeneket mondott, hogy korner, meg ofszájd. Akkoriban már elterjedtek a magyar szakszavak, főleg a tévé által, de ő valahogy megragadt az angol kifejezéseknél.

– Mi az, hogy opcájt? – kiáltott fel az egyik lány, aki nem a falunk szülöttje volt, egy évvel azelőtt költöztek ide. Dodi, az edző megmagyarázta:

– Az ofszájd lest jelent – és részletesen elmondta a lesállás lényegét. A tapasztaltabbak tudták, miről van szó, de némelyikeknek hosszabb magyarázatra volt szükségük. A végeredmény az lett, hogy a les kifejezés mellett maradtunk, így jobban értettük a jelentését. Erre a sorsra jutott a „korner” meg a „taccs” is, pedig ismertük ezeket a játékkifejezéseket. Mégis úgy döntöttünk, hogy inkább a „szöglet”, a „bedobás” megnevezéseket fogjuk használni. Csak a „passzol” helyett nem tudtuk elfogadni az „átadást”. Így aztán a „passz” megmaradt „passz”-nak.

Számomra maga a foci volt fontos. Az a zsongás, amely körülvette, a drukkerék bekiabálásai, a hihetetlen leleményességről tanúskodó focifolklór, amely az adott pillanatban villámcsapásként hatott a megcáfolhatatlanul odavágó, jelentésében megkérdőjelezhetetlenül igazmondó és pazarul rímelő néhány verssorával, olykor egy hasonlattal, vagy csak egy-két szóval. Ezen túl pedig maga a játék. A felgyorsult szívverés, az olykor kiszakadni kívánkozó tüdő és az az akarat, mely mindezt legyőzte, mert itt nem lehet lazálni, itt küzdeni kell a végletekig – a gólig.

Ennyi év távlatából sem nehéz felidézni ezeket a pillanatokot. Időnként felsejlik valamilyen emberfeletti erő, amely csakis akkor, csakis ott, a foci pályán vette hatalmába azt az öt-hat lányt, aki mindenáron győzni akart. Csak fél pályán játszottunk, és csak 20-20 perces félidőket. A csapat létszáma mindig azon múlt,

hány játékos tud felállítani az ellencsapat. Azért így is megkaptuk a szerepünket – védő, középcsatár, támadó... De ezzel nem sokra mentünk. Az edzőnk – elővigyázatosságból – védőnek állította be a csapat két legjobb játékosát. Azok pedig – fittyet hányva a passzolásra – mindenkit kicselezve végigvitték a labdát a pályán, és berúgták a gólt.

Több szempontból is adott valamit a foci. Sőt nem csak „valamit”, hanem sokat. Azt a szoros köteléket, melynek törekvéseit a csapat minden tagja fenntartások nélkül osztotta, melyért mindenki lelkesen küzdött, s melyért teljes mértékben odaadta magát. Egyszer Nyitrán mérkőztünk meg egy járásbeli község lánycsapatával. Mindjárt a meccs elején alaposan bokán rúgták Kati társunkat. Szegény nem tudott lábra állni, és éktelen sírásba kezdett a pálya közepén. Akkor mi fittyet hányva a focira csak Katit pátyolgattuk. Majd néhány férfi bejött a játéktérre, és kivitték őt a vonalon túlra. Ezután újabb gond merült fel: az ellencsapat nem volt hajlandó kiállítani egyik játékosukat, mondván, őt játékosban egyeztünk meg, akkor ők öttel folytatják a meccset, arról igazán nem tehetnek, hogy valami nyimnyám leányka lerobbant, arról meg már végképp nem, hogy nem tudjuk pótolni. Erre a találkozóra ugyanis csak öten tudtunk elmenni. Cserejátékosról legtöbbször csak álmodozhattunk, ahogy most is. Piaci kofák módjára folyt a vita a további kimenetelről, sportszerűségnek nyoma sem volt. Dodi, az edzőnk jött a megoldással: négyünknek kell megküzdenünk az öt fős ellencsapattal. S hozzátette: ha ezt a játszmát megnyerjük, mi leszünk a nap hősei. És Katit is kárpótoljuk a sérüléseért. Akkor még nem tudtuk, nem szenvedett-e lábtörést. Csak később derült ki, hogy szerencsére nem.

Mindenre elszántan folytattuk a mérkőzést. Nem volt könnyű dolgunk, hiszen húszszázaléknyi túlerővel álltunk szemben. De nem annyira jó játékosokkal, mint inkább durvákkal. A szabadrúgásból azonnal gólt lőttünk – ez biztatóan hatott ránk. Körömszakadtáig küzdöttünk. Az ellencsapat szurkolói pedig minduntalan azt kiabálták be védeneknek, hogy rúgják le a többi játékos is. Számunkra csak az maradt, hogy erre ne adjunk nekik lehetőséget. Amint megkaparintottuk a labdát, inaltunk is vele a kapujuk felé. Végül még három gólt lőttünk és egyet sem kaptunk. Persze akkor sem kellett volna szégyenkeznünk, ha történetesen fordított lett volna az eredmény. Hiszen a küzdelmünk példaértékű volt. Máskor sem dőltünk a kardunkba, ha kikaptunk. Ezt is a foci tanította meg nekünk: nem kell azonnal összeomolni, ha a csapatunkat megverik. Mert ez sohasem a véget jelenti, hanem az új levegővételt, az új nekifutást.

Apropó: hátvéd – támadó. Erről egyik kedvenc író, Nick Hornby Fociláz című regénye jut eszembe. Ő írt benne erről a játékoszerep-keverékről, s nem maradhattam nyugton, amíg meg nem kerestem ezt a részt a könyvben. „72 nyarán (lám, ugyanaz az év) nagyot fordult a világ. Az Arsenal, a legbritebb csapat (...) egyszer csak átvedlett európaivá, és a 72/73-as bajnokság kezdetén vagy fél tucat meccsen át totális futballt próbált játszani. (...) a totális futball holland találmány volt, amely rugalmasságot

követelt valamennyi játékostól. A védőktől elvárták, hogy támadjanak, a támadóknak a középpályát is be kellett játszaniuk; ez volt a posztmodernizmus futballváltozata, és az intellektuelek odavoltak érte. (...) Vagy két hónappal később Derbyben 5:0-ra kitömtek bennünket, és az Arsenal egy csapásra visszaváltozott a jó öreg, szívós, megbízható csapattá, ami mindig is volt...” Hogyan is merem ugyanazon a lapon említeni az Arsenalt és kicsi falunk lánycsapatát? Hát a párhuzamok és az azokon belüli ellentétek miatt. Fogalmunk sem volt, mi ment végbe ugyanabban az időben az Arsenal vagy a holland foci táján. Mi csak aszerint játszottunk, ahogy az ösztöneink súgták, ahogy a legészszerűbbnek láttuk. És nem kellett visszaváltoznunk, hiszen nem is volt mivé. Csak küzdöttünk szívósan, kitartóan, helytálltunk, mert ez volt a célunk, mindenáron ezt akartuk.

Focis pillanatok ma is váratlanul felderengenek bennem. Ha éppen dolgozom, a számítógépet bütykölve eltűnik a szemem elől a betűk halmaza, és egyszeriben a lábamhoz gurul a labda. Látom azt a lábat, ahogy nekilendül. Már az egész lány csak egy pár láb, s viszi, viszi a labdát a túloldalra. Nincs az az erő, amely megállítaná. Most a drukkerék nem utasítják a helyére, hanem szinte lélegzet-visszafojtva várják a végkifejletet. És megkapják mindazt, amiért egy órával hamarabb jöttek ki szurkolni, a férfimeccs előtt.

A járási lánycsapatok hamarosan szétestek. Nem lettem világhírű focista, sőt semmilyen focista sem lett belőlem. De az a bizsergés, az a lelkesedés, az a szenvedély, amely átítatta akkori napjaimat, mindig itt van velem, végigkísér egész életemen, pedig ha valaki megkérdezne, váltig állítanám, hogy sohasem voltam semmiféle külön.